

СИНТАКСИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ АНГЛІЙСЬКОГО ДІЄСЛОВА: ВАЛЕНТНІСТЬ І СПОЛУЧУВАНІСТЬ

Дослідження об'єктивно існуючих системних зв'язків і відношень у лексиці пов'язано зі встановленням критеріїв виявлення цих зв'язків. У ролі одного з таких критеріїв можна використати особливості сполучуваності слів.

Дієслівні словосполучення характеризуються високою частотою та великою різноманітністю структурних типів, які, сполучаючись один з одним у рамках більш складних словосполучень, створюють синтаксичні конструкції великої глибини та складної будови, тобто ланцюжки сполучуваності.

Відповідно до досліджуваного рівня сполучуваності дієслова (лексичного чи синтаксичного) виділяють лексичну та синтаксичну валентності дієслова. Під лексичною валентністю ми розуміємо, услід за Н. Котьоловою, здатність слова як лексеми сполучатися з іншими словами (як лексемами). Синтаксична ж валентність трактується нею, як сукупність і властивості потенційно можливих для слова синтаксичних зв'язків, набір та умови реалізації таких зв'язків [3, с. 81–82]. Категорія синтаксичної валентності дієслова пов'язується з категорією перехідності / неперехідності. Валентність дієслова визначається як кількість додатків, якими воно керує. З цією думкою не погоджується Т. Домброван [2], справедливо зауважуючи, що аналіз функціонування дієслова у численних моделях його сполучуваності з іншими компонентами речення, виходячи лише з категорії перехідності/неперехідності, не є можливим, оскільки ця категорія відображає лише суб'єктно-об'єктні зв'язки, не охоплюючи багато інших зв'язків дієслова в реченні. Дослідниця виділяє 6 типів структур синтаксичної валентності англійського дієслова: моновалентні дієслівні структури, які включають лише структуру предикації ($S-V$, де S – суб'єкт, V – дієслово-присудок; дієслова у цих структурах розглядаються як суб'єктно-валентні), а також дивалентні, тривалентні, тетравалентні, пентавалентні та гексавалентні дієслівні структури, які, крім суб'єкта речення, включають відповідну кількість конститuentів. Ці конститuentи виражаються у нетрадиційних термінах членів речення (суб'єктний, об'єктний, адвербіальний, дієслівний комплемент та адвербіальний модифікатор).

Роботи, присвячені дослідженню валентних характеристик дієслова, відрізняються одна від однієї предметом дослідження. Так, у більшості досліджень розглядаються лише ядерні сполучення дієслів. Цей факт пояснюється тим, що англійському дієслову, в першу чергу, притаманно бути головним, керуючим компонентом моделі, а лише потім вступати у зв'язки інших типів.

Синтаксична структура значною мірою зумовлена семантикою її складових. І. Вихованець [1, с. 107] та Т. Масицька [4, с. 9] виділяють семантико-синтаксичну валентність, яка відображає той факт, що ознакові слова як носії валентності (насамперед дієслова) вимагають певних контекстних партнерів із відповідними семантичними ознаками й виключають інших контекстних партнерів з іншими семантичними ознаками. Суть валентності дієслова полягає в його здатності вступати на основі свого лексичного значення у певні зв'язки з іншими одиницями мови. Ця здатність дієслова реалізується тоді, коли воно функціонує в ролі предиката.

У сучасній лінгвістиці спостерігається тенденція вивчати словосполучення у їхньому функціонуванні, оскільки порядок мовних об'єктів такий, що їх неможливо правильно виділити, проаналізувати й описати безвідносно до їхньої функціональної природи. Увага багатьох лінгвістів зосереджена на розгляді питання про характер реалізації валентних властивостей дієслова у різних видах текстів. Відзначено, що певне дієслово, як і будь-яка інша одиниця мови, може входити до складу різних моделей дієслівної сполучуваності залежно від контексту. Головними напрямками дослідження дієслівної сполучуваності є: 1) визначення питомої ваги дієслівних словосполучень у певному функціональному стилі (газетно-публіцистичному, науковому, текстах художньої літератури) чи підмові (лінгвістиці, електроніки); 2) встановлення найчастотніших моделей сполучуваності дієслів, притаманних певному стилю; 3) виявлення специфіки лексичного наповнення основних моделей сполучуваності дієслів у різних стилях. Результати досліджень свідчать про те, що у сфері сполучуваності функціональні стилі мають багато спільного, проте кожен із них відрізняється від інших певним співвідношенням між дієслівними моделями сполучуваності різної структури, складом найчастотніших моделей та особливостями їх лексичного наповнення.

Список використаних джерел:

1. Вихованець І. Р. Частини мови у семантико-граматичному аспекті / Вихованець І. Р. – К., 1988. – 256 с.
2. Домброван Т. И. Проблема грамматической классификации глаголов современного английского языка : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Домброван Т. И. – Одесса, 1996. – С. 80–95.
3. Котёлова Н. З. Значение слова и его сочетаемость / Котёлова Н. З. – Л. : Просвещение, 1975. – 160 с.
4. Масицька Т. Є. Граматична структура дієслівної валентності / Масицька Т. Є. – Луцьк : Ред.-відд. Волин. держ. ун-ту імені Лесі Українки, 1998. – 208 с.